

Τέχνη & Θεολογία, από τα κείμενα του αρχιμ. Βασίλειου Γοντικάκη (3ο Μέρος)

/ Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Βασίλειος Ιβηρίτης

image not found or type unknown

Αυτός εξάλλου κι ο στόχος τους. Αυτό του ορθοδόξου **καλλιτέχνη** το τέλος κι **η αποστολή**. Να μας φανερώσει κάτι απ των αοράτων τα κάλλη[1]. Να μας μεταδώσει αυτή τη χάρη τη θεία με την τέχνη του[2]. Να γίνει ο ίδιος και το έργο του, ιερουργός, όργανο, λύρα του Πνεύματος[3]. Μα όχι απροϋπόθετα. Τότε μόνο. Όταν παραδοθεί ολοκληρωτικά στο θέλημα του Θεού. Όταν αποταχθεί πλήρως το ίδιον θέλημά του. Όταν προσφέρει τον εαυτό του διάκονο[4] ` τότε. Τότε πάσχει ο ίδιος τα θεία ` γίνεται θεολόγος ` «συγκλονίζεται» ` «απορροφάται από τον έρωτά του, τον θείο.

Και ξεχνά τον εαυτό του». Δεν μπορεί να περιαυτολογεί[5], να αυτοπροβάλλεται[6], να αυτοσχεδιάσει ατομικά[7] και να προσφέρει μian ανησυχία και μια δουλειά διανοητική[8]. Αλλά **αρνείται** και υπερβαίνει[9] εν τέλει κι αυτή την ίδια του την ιδιότητα ` **τον εαυτό του** ως καλλιτέχνη. Και ως όντως θεολόγος - όντως καλλιτέχνης , αποτελεί για την Εκκλησία ευλογία[10] ` γιατί χάνεται σαν τον Πανσέληνο. Χάνεται για μας στην ελευθερία της ανυπαρξίας[11]. Γιατί έτσι μας σέβεται και μας βοηθά[12] φανερώνοντας απλώς τη χάρη που ο ίδιος γεύεται. Και το μόνο δικό του που βρίσκει στο έργο του - ίσως ούτε κι αυτό - το εντοπίζει στο «δια χειρός»[13]. Κι έτσι υπάρχει αληθινός ` άγιος[14].

Χωρίς να χει σημασία τόση αυτό που σου λέει η λέξη ή το έργο του, αλλά η χάρη, η ευωδία, το Πνεύμα που αναδύεται μέσα απ' αυτό. Αφού, «αυτό που έχουν οι Άγιοι δεν είναι τα ανθρώπινα ταλέντα ή προτερήματα: σοφίας, ρητορικής ή ποιήσεως. Αλλά ότι όλα αυτά τα άγιασαν προσφέροντας τα στο Θεό. Και δι' αυτών φανερώνεται η Χάρη που παρηγορεί και θεώνει τον άνθρωπο.»[15] Αφού ο ολιγογράμματος Θεοφάνης δεν αναδεικνύεται μεγάλος αγιογράφος γιατί απλώς είναι ταλαντούχος ζωγράφος αλλά γιατί ταυτόχρονα υπάρχει ως αυστηρός μοναχός[16]. Μένεις αλλιώς , όπως παρατηρεί ο γέροντας στο παράδειγμα του Μιχαήλ Αγγέλου στις νωπογραφίες της Καπέλα Σιξτίνα, κατάπληκτος απ' το ταλέντο, τη δουλειά και τη φαντασία ` μα παγωμένος απ' την «τόση έλλειψη πνευματικής θέρμης»[17].

Προϋπόθεση όμως αυτού του αληθινού, του γνήσιου, του άγιου, του ταπεινού, του γαλήνιου και ένθεου[18], του ευαίσθητου[19] , του ποιητή και καλλιτέχνη[20], είν' **η συντριβή[21]** κι ο πόνος[22] - εμείς λέμε είτε ακούσιος είτε εκούσιος. Γι' αυτό κι «ο Ορθόδοξος αγιογράφος είναι ασκητής.» Γι' αυτό «Προετοιμάζεται με νηστεία και προσευχή για να εξασκήσει την ιερή του τέχνη.»[23], Μιμητής του Βασιλιά της Δόξης που εμπνέει το ήθος και το κάλλος του Σταυρού.[24]

[1] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.63

[2] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.37

[3] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.61

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.24

[4] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.62

[5] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.63, «Δε μπορείς κάπου να σταματάς και ναρκισσευόμενος να βαυκαλίζεσαι αναπαράγοντας το ίδιο – έστω και καταπληκτικό – φθαρτό έργο. Τότε αρνείσαι τον Χριστό και υποτιμάς τον εαυτό σου, δηλαδή ακυρώνεις το λόγο της υπάρξεώς σου».

[6] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.107, Αναφερόμενος στον γηραιό πλέον Τσαρούχη: «Δεν απαιτούσε αναγνώρισεις και καλή συμπεριφορά, γιατί είχε τη σπίθα της αιωνίου ζωής, που τον αναδείκνυε όντως καλλιτέχνη και άνθρωπο.»

[7] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.24

[8] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.38

[9] ΦΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΦΑΙΝΕΙ ΠΑΣΙ, σελ.86,87. Γράφει για τον Αββά Ισαάκ: «και για τη λογοτεχνία και εξομολόγηση των λογοτεχνών: τις καταλαβαίνει, τις γνωρίζει, τις δέχεται. Είναι και ο ίδιος λογοτέχνης, που φτάνει στο σημείο να μην είναι. Έχει ξεπεράσει τη λογοτεχνία και βρίσκεται στον επέκεινα χώρο, όπου οδηγεί τον άνθρωπο ο αληθινός πόνος και ο καημός της λογοτεχνίας.

[10] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.43

[11] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.23,46

[12] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.62,63

[13] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.24

[14] ΑΠΟΛΥΤΙΚΟΝ, σελ.49

[15] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.23

[16] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.25

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.27

[17] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.65

[18] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.61

[19] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.126

[20] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.91

[21] ΦΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΦΑΙΝΕΙ ΠΑΣΙ, σελ.67

[22] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.59
ΑΠΟΛΥΤΙΟΝ, σελ.80

[23] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.36

[24] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.83

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.20